

EESTI LOODUS

Karu ja mäger
kuidas austada nende
kodurahu?

Aasta muld
Millise telgiga matkale minna?
Sitka kuusk ja Tulemaa

Karu pole veel talveunne jäänud
Foto: Remo Savisaar

69. aastakäik Nr 11, november 2018

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

11 EL küsib: vastab Kadri Tüür

12 Mägra ja karu korterid: kas kindel kants ja varjupaik? Egle Tammeleht, Anne Kull, Maarja Kuuspu ja Katri Pärna

vaatlevad taliuinakut tegevate loomade pesi: kus ja kuidas neid paremini säästa?

20 2018. aasta muld: kahkjad ehk näivleetunud mullad

Raimo Kölli ja Tõnu Tõnutare kirjeldavad tänavuse aasta mulda, mille peamine levikuala jääb Lõuna-Eestisse

26 Harpuunipüük: võimalik veel vaid Eestis!

Kalle Kroon juhib tähelepanu kalavarusid ohustavale tegevusele, mis on Eestis seni piisavalt korraldamata ja ilmselt liiga vabaks antud

30 Sügisene seenelaager Naissaarel

Jane Oja, Külli Kalamees-Pani ja Leho Tedersoo on võtnud kokku teise tänavuse seenelaagri vaatlustulemused

32 Sada rida Eesti loodusest: Lummavalt mitmekesised rannad. Tarmo Soomere

34 Üks Eesti paigake:

Põnevad kivid Roosna-Allikul Juhani Püttsepp nägi Järvemaal lohukive ja Roosna-Alliku surnuaial hauamonumente: neid tasub lähemalt uurida!

36 Poster: Olavi Hiimäe

38 Intervjuu: Paleontoloogia ja geoloogia ristteedel

Eesti teaduste akadeemia liiget

geoloog **Dimitri Kaljot** küsitlenud **Toomas Kukk**

46 Tööjuhend: Kuidas leida endale sobiv telk?

Timo Palo annab nõu telgi soetajatele: tasub pikalt kaaluda, et langetada valik näiteks hea õhustatuse või hea soojapidavusega telgi vahel

54 Looduselamus maailmast: Tulemaa kargetel maastikel

Hendrik Relve viib lugeja seekord Lõuna-Ameerika lõunaossa, mis pakub võimsaid loomaelamusi hoolimata karmist kliimast

60 Tiit Kändler mäta otsast: Geenijumalast kütkestatud inimene

62 Sitka kuusk Eestis

Heino Kasesalu, Alar Läänelaid ja Urmas Roht vaatlevad sissetoodud kuuseliigi käekäiku Eestis – vanimaid eksemplare võib näha meie saartel

67 Panin tähele: Emakala kurb saatus

68 Aiast ja põllult: Kapsas, mitte ainult hapendamiseks

Triin Nõu kiidab seekordses kirjutises mitmesuguseid kapsaid, see taim sobib ka näiteks paleodieedi pidajatele

72 Raamatud

74 Kroonika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

Tubase aja teemad

Eesti Looduse novembrinumbri heidavad meie kaaneloo autorid, noored terioloogid, pilgu mägra ja karu kinnisvaraeeslustele. Karu on oma talvise küljealuse suhtes üsna ükskõikne, aga mäger on tuntud kui meie metsade suurim kinnisvaraarendaja. Tema linnakud on imetlusväärselt suured ja põhjalikud, ulatudes tihti läbi mitme korruse. Mägra kaevatud koopasüsteeme hindavad elupaigana ka teised metsaelanikud, näiteks rebased ja kährikud, kes sageli kolivad mägrale allüürnikuks, eriti kultuurmaistus.

Meenutame tuntud laulu „Mägra maja”. Selles loos ajavad kährikud maja põliselanikud mägrad nende kodust välja. 1987. aastal esimest korda ette kantud laulu sõnad pärinevad Helvi Jürissoni 1970. aastal avaldatud luuletusest. Toona oli laulul muidugi tähtis poliitiline alltekst. Minagi, 12-aastase lapsena, sain algava ärkamisaja valguses sellest aru.

Tegelikult käib aga mägra jõud kährikust üle ja mäger kui kõvem ehitaja jätab kährikule lihtsalt oma vanad, mahajäetud eluruumid ning kolib ise parematesse oludesse. Puhas kapitalism!

Magamise ja kuiva küljealuse teemat jätkab teine kirjutis, kus innukas rännumees Timo Palo annab ülevaate telkidest. Ehkki telkimise kõrgaeg on läbi, võimaldavad ajakohased telgid mõnusalt väljas ööbida ka muul ajal kui suvel. Pealegi tasub meelles pidada vanasõna „Rege rauta suvel, vankrit talvel”: praegu on päris paras aeg valmistuda uueks telkimishooajaks ja vaadata telgiturul teadlikumalt ringi. On ju telk matkaja kodu ja kindlus.

Telkide valik on hämmastavalt mitmekesine: leidub ülikergeid telke, mis mahutavad vaid ühe inime-

se ja sedagi pikaliasendis, aga on ka suuri mitmetoalisi peretelke, mis annavad välja haagissuvila mõõdu. Mahukas artiklis antakse nõu, kuidas nende vahel valida ja mida oluliseks pidada.

Igatahes ühendab inimest, mäkra ja karu soov hoida oma magamisase kuiv. Nüüd, novembrikuus, seavadki mesikäpad ja mägrad end talvekoriteritesse sisse. Öuemängud ja prisiked suvised söömaajad on lõppenud, kogutud energiast ja rasvast peab jätkuma kevadeni.

Meiega on samuti: soe tuba tundub juba mõnda aega hulga mõnusa kui õuesolek. Suvilad on jäänud ootama järgmist suve. Kodudes kõevad ahjud ja inimesed tõmbavad end diivanitele kerra. Kuid erinevalt taliuinakusse jäänud loomadest ootavad meid suuremad ja rikkalikumad söömaajad alles ees.

Helvi Kivilo

Foto: Toomas Tuul

EESTI LOODUS

69. aastakäik Nr 11, november 2018

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Helen Kylvik**
529 4033, helen.kylvik@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Sõnumitoimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@www.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/estiloodus

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2018

Summaries of some articles can be found at our web site www.estiloodus.ee

Trükitud trükikojas Printall

